

معرفی رقم

Cultivar Release

ساجی، رقم جدید گندم دوروم مناسب برای مناطق پرباران اقلیم‌های معتدل سرد و معتدل گرم دیم و شرایط آبیاری تکمیلی

Saji, A New Durum Wheat Cultivar Adapted to Rainfed and Supplementary Irrigation Conditions of Moderate Cold and Moderate Warm Areas of Iran

پدیدآورندگان: رضا محمدی، مصطفی آقایی سربرزه، رضا حق‌پرست، محمد آرمیون، داود صادق‌زاده اهری، مظفر روستایی، نوذر بهرامی، امیر دریایی، فرهاد فری، سید کریم حسینی، محتشم محمدی، طهماسب حسین‌پور، جعفر آلت‌جعفری، حسن خانزاده، محمد ترابی، فرزاد افشاری، مقصود حسینی، حسن قوجیق، وفا مردوخی، محمدعلی دهقان و سامان بهرامی کمانگر

تاریخ دریافت: ۱۳۸۹/۵/۴ تاریخ پذیرش: ۱۳۸۹/۷/۸

به تنش‌های زنده و غیرزنده داشتند. برای گزینش لاین‌های پرمحصول و سازگار به شرایط محیطی مناطق معتدل سرد و معتدل گرم نیز بررسی‌هایی انجام و منجر به انتخاب یک لاین جدید شد.

Syrian-4:Mrb11//Snipe/Magh/3/Rufom-7
ICD91-1251-0AP-11AP-0AP-1AP-0AP
به عنوان لاین گندم دوروم در سال زراعی ۸۰-۱۳۷۹ در آزمایش‌های بین‌المللی مقایسه عملکرد (IDYT-MCA) دریافتی از یکاردا در ایستگاه سرارود به صورت مقدماتی ارزیابی و با تولید ۲۱۶۰ کیلوگرم در هکتار نسبت به شاهد آزمایش (رقم زردک)، حدود ۲۳۰ کیلوگرم در هکتار محصول بیشتری تولید کرد. این لاین به دلیل داشتن ویژگی‌های مناسب زراعی

تقریباً ۹۰ درصد گندم دوروم تولید شده در دنیا از حوزه دریای مدیترانه حاصل می‌شود. ایران یکی از کشورهای با شرایط آب و هوایی مدیترانه‌ای است، اما علیرغم شرایط مساعد اقلیمی برای تولید گندم دوروم جایگاه واقعی را در بین کشورهای این حوزه از نظر تولید گندم دوروم و تبدیل آن به سمولینا ندارد. تنش‌های حاصل از خشکی، گرما، سرما، بیماری‌ها و آفات از مهم‌ترین عوامل محدود کننده کشت و توسعه گندم دوروم هستند.

ارقام گندم دوروم سیمره و دهدشت به ترتیب در سال‌های ۱۳۷۶ و ۱۳۸۷ برای مناطق دیم گرمسیر و نیمه گرمسیر ایران توسط موسسه تحقیقات کشاورزی دیم معرفی شدند که عملکرد دانه بالا، کیفیت خوب سمولینا و تحمل

آلودگی مصنوعی در مناطق مختلف کشور و همچنین در گلخانه نشان داد که لاین جدید همانند رقم شاهد سمیره نسبت به زنگ زرد نیمه مقاوم تا مقاوم، نسبت به زنگ قهوه‌ای نیمه حساس تا نیمه مقاوم، نسبت به سیاهک پنهان معمولی حساس تا نیمه حساس و نسبت به سیاهک پنهان پاکوتاه نیمه حساس است.

لاین جدید از سال ۱۳۸۴ الی ۱۳۸۷ در یازده منطقه استان کرمانشاه و در مزارع کشاورزان در قالب آزمایش تحقیقی - تطبیقی با ارقام سرداری و زردک مورد مقایسه قرار گرفت. در تمام این آزمایش‌ها اختلاف عملکرد دانه لاین جدید با ارقام شاهد چشمگیر بود (جدول ۱). در ایستگاه‌های تحقیقاتی گچساران، گنبد، مغان و کوه‌دشت نیز میانگین عملکرد دانه این لاین نسبت به ارقام شاهد بیشتر بود.

لاین جدید از نظر ویژگی‌های کیفی (۱۳٪ پروتئین، ۵۱٪ سمولینا، ۴۰٪ گلوتن مرطوب و ۱۴٪ گلوتن خشک) نسبت به رقم شاهد نیز برتر بود. این لاین دارای تیپ رشد بینابین متمایل به بهاره، زودرس، متوسط ارتفاع بوته آن در شرایط دیم ۸۹ سانتی‌متر و در مقابل خوابیدگی کاملاً مقاوم است. لاین جدید به دلیل پتانسیل تولید بیشتر، کیفیت خوب، تحمل به تنش خشکی، مقاوم به ورس و مقاومت قابل قبول در برابر بیماری‌ها برای معرفی و کاشت در شرایط آبیاری تکمیلی و مناطق پرباران اقلیم‌های مناطق معتدل سرد و معتدل گرم دیم کشور انتخاب شد. گزارش معرفی لاین جدید پس از تایید در

انتخاب و وارد آزمایش‌های پیشرفته مقایسه عملکرد شد. در سال زراعی ۸۱-۱۳۸۰ این لاین در آزمایش مقایسه عملکرد DWYT-A با تولید ۲۵۶۳ کیلوگرم در هکتار به طور معنی داری نسبت به رقم زردک (۲۱۷۸ کیلوگرم در هکتار) عملکرد بیشتری داشت. در سال ۸۲-۱۳۸۱ لاین جدید در آزمایش مقایسه عملکرد DWYT-B و با تولید ۲۴۸۰ کیلوگرم در هکتار نسبت به رقم زردک (۴۲۰ کیلوگرم در هکتار) عملکرد بیشتری داشت. در سال‌های ۸۵-۱۳۸۲ این لاین با چهارده لاین و رقم دیگر در قالب طرح سازگاری و پایداری عملکرد دانه در ایستگاه‌های تحقیقاتی سرارود کرمانشاه و شیروان چرداول ایلام در دو شرایط دیم و آبیاری تکمیلی با ارقام شاهد زردک و سرداری مقایسه شد. میانگین عملکرد دانه لاین جدید و رقم زردک در شرایط دیم به ترتیب ۳۲۸۲ و ۲۱۳۰ کیلوگرم در هکتار بود که اختلاف عملکرد دانه آن‌ها حدود ۱۱۵۲ کیلوگرم در هکتار بود. در شرایط دو بار آبیاری تکمیلی (مراحل ساقه و پرشدن دانه) در ایستگاه سرارود، میانگین عملکرد دانه لاین جدید و ارقام زردک و سرداری به ترتیب ۲۹۴۰، ۲۲۶۹ و ۲۱۲۳ کیلوگرم در هکتار بود. در جدول ۱ میانگین عملکرد لاین جدید با ارقام شاهد زردک، سرداری و سمیره در مناطق مختلف مقایسه شده است.

نتایج ارزیابی واکنش لاین جدید به بیماری‌های مهم در خزانه‌های بیماری با

جدول ۱- میانگین عملکرد دانه (کیلوگرم در هکتار) لاین جدید گندم دوروم (رقم ساجی) و ارقام شاهد در آزمایش‌های دیم، آبیاری تکمیلی و تحقیقی - تطبیقی در مناطق و سال‌های مختلف

Table 1. Mean grain yield (kg ha⁻¹) of the new durum wheat line (Saji cv.) and check cultivars in rainfed, supplementary irrigation and on-farm experiments in different locations and years

مناطق Locations	سال Year	شرایط آزمایش Experimental conditions	لاین جدید New line	ارقام شاهد Check cultivar		
				زردک Zardak Durum wheat for moderate cold climate	سمیره Seimareh Durum wheat for warm climate	سرداری Sardari Bread wheat for cold and moderate
Sararood	2000-08	Rainfed	2706	2169	-	2393
		Suppl. Irrigation	2940	2269	-	2123
Shirvan-Chardavel	2003-08	Rainfed	2405	2168	2365	2159
		Suppl. Irrigation	3081	2822	2692	2717
Gachsaran	2000-04	Rainfed	3257	-	3293	-
Gonbad	2000-04	Rainfed	3041	-	2542	-
Moghan	2000-04	Rainfed	2614	-	3397	-
Koohdasht	2004-04	Rainfed	3691	-	3097	-
Kermanshah	2005-08	On-farm	2214	1389	-	1940

موسسه تحقیقات کشاورزی دیم و موسسه
تحقیقات اصلاح و تهیه نهال و بذر در جلسه
مورخ ۱۳۸۸/۱۲/۲۵ کمیته انتخاب و نامگذاری
ارقام سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج
کشاورزی مورد تایید نهایی قرار گرفت و بر
اساس نامه شماره ۸۹۶۴۱/۲۲۲ مورخ
۱۳۸۸/۱۲/۲۶ آن سازمان به نام ساجی نامگذاری
شد.

آدرس: معاونت موسسه تحقیقات کشاورزی دیم کشور، صندوق پستی ۱۱۶۴-۶۷۱۴۵، کرمانشاه

